

МИТРОПОЛИТ АНДРЕЙ ШЕПТИЦЬКИЙ В ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОМУ ТА ОСВІТНЬОМУ ЖИТТІ ГАЛИЧИНИ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Високими словами можна охарактеризувати титанічну діяльність Андрея Шептицького. Воістину велетенською була його релігійна і громадська діяльність. Важко назвати хоча б одну ділянку культурно-національного життя, до якої не долучався Андрей Шептицький. Митрополит, обдарований чеснотами і культурою, маючи європейського рівня освіту, володіючи енциклопедичними світськими та церковними знаннями і хистом дипломата, цілковито присвятив своє життя українському народові та Церкві.

У процесі дослідження ми опирались на праці С. Барана, М. Диміцького, К. Королевського, Л. Цегельського, В. Ленцика. Мета статті: окреслити роль Митрополита Андрея Шептицького в громадсько-політичному та освітньому житті Галичини першої половини ХХ століття

Кир Андрей належав до впливових політичних постатей першої половини ХХ століття. У рік інтронізації його обрали послом до Галицького сейму, у 1903 – членом Палати панів Австрійського парламенту у Відні. Першим та найважливішим завданням на кожному пості, що займав Митрополит, було провадити своїх прихожан до Господа Бога. Як великий патріот, Андрей Шептицький намагався усе життя допомагати своєму народові в його стремлінні до незалежного життя у власній державі.

Щирим патріотизмом Митрополит вкладав цеглини у розбудову сильного державного організму. А тими цеглинами були допомога культурним установам, таким як “Просвіта”, “Сільський Господар”, Наукове Товариство ім. Шевченка, “Рідна Школа”, “Пласт”, а також заснування Національного музею, Земельного Банку Гіпотечного, Народної лікарні, гімназії Малої Семінарії у Львові та Рогатині. Це далеко не весь перелік установ, які отримували допомогу та опіку від Митрополита Андрея, що створював підґрунтя у громадській та державотворчій діяльності. [5, с.77]

Митрополит допомагав у політичних справах, де була потреба. Одним із перших політично-патріотичних актів Митрополита було закриття Духовної Семінарії в часі сецесії у Львівському університеті у 1901 році. Наступним політичним виступом Андрея Шептицького була його промова у 1902 році в Комісії для шкільних справ Галицького сейму з підтримкою заснування української гімназії в Станіславові. [4, с.52]

У 1906 році Митрополит очолив делегацію до цісаря Франца Йосифа з вимогою, щоб український народ в Галичині трактувати однаково з іншими народами монархії. Йшлося про виборчу реформу. Митрополит вимагав, щоб українці дістали таку кількість мандатів, яка б відповідала кількості українського населення в краї. Наслідки тієї промови перед цісарем були корисними для українців. [5, с. 93]

Важливим був виступ Митрополита Андрея в Палаті Панів 28-го червня 1910 року. Це була промова у справі українського університету у Львові, яка «є важливою і конечною». У 1913 році цісар видав декрет, у якому повідомлялося, що український університет у Львові буде відкритий 1-го вересня 1916 року. Перша світова війна перешкодила цій події. [3, с.91]

З початком війни російські війська вдерлися в Галичину, заарештували Митрополита Андрея та вивезли через Київ у глибину Росії. Там Митрополит перебував до революції 1917 року. Після повернення із заслання до рідного Львова, Митрополит уже 28-го лютого 1918 року виступив з промовою в Палаті Панів у Відні у справі укладення Берестейського договору. [1, с.79]

В критичні часи, коли вирішувалася доля українців, Кир Андрей, як патріот і державний діяч, намагався допомогти українській дипломатії своїми зв'язками. Тому зі Львова виїхав до Рима і там перед Апостольським Престолом допомагав українській дипломатії встановити зв'язки з Ватиканом та італійським урядом. Заходами Митрополита Ватикан “де-факто” визнав Українську Народну Республіку. З дипломатичною місією Митрополит з Риму виїхав до Парижа, а згодом до Бельгії. Всюди заступався за право українців мати свою власну державу.

Після багаточисленних візитацій з 1923 року, Митрополит повернувся до Львова і займався архієпархіальними та громадськими справами, такими як паціфікація в Галичині (1930-й рік), голод на Україні (1933 р.), нищення православних церков на Холмщині та Підляшші (1938 р), протест проти атеїстичної пропаганди більшовиків (лист до Жарченка, 1939 р.) Під кінець грудня 1941 року, Митрополит видав Пастирського листа, який мав історичну назву – “Як будувати Рідну Хату”. Це послання конфіскувала німецька влада. [5, с. 127]

Митрополит Андрей завжди обороняв скривджених, без жодних зауваг щодо їхньої приналежності до інших національностей чи віросповідань. В 1941-1943-х роках владика гостро виступав проти нацистської політики, в свій час написав протестний лист до Гімmlера, Рейхсфюрера СС. Після цього протесту німецька влада заборонила діяльність Української Національної Ради, що була створена у Львові, і де почесним президентом був саме Андрей Шептицький. В часи війни, на особисте доручення Митрополита, в українських монастирях переховувались понад 150 євреїв. Митрополит Андрей став справжнім ідеалом доброго пастиря,

адже зовсім не турбувався про своє становище, чи можливий арешт, мав відвагу писати до високопосадовців, зокрема до Гімmlера та Сталіна. Все це заради добра свого народу. [2, с.175]

Як добрий душпастир, Митрополит без вагання ставав в обороні прав Церкви на виховання молоді та опіки над нею. Своїми посланнями виховував та вказував правильний шлях на основах Божого закону, вимагав щоденної праці над собою, був великим меценатом молоді, всіляко підтримував молодіжні організації.

В особистих зустрічах зі своїми прихожанами, Великий Митрополит з особливою увагою та любов'ю ставився до дітей, молоді, а особливо до сиріт, проводив з ними зустрічі. Він завжди турбувався долею цих дітей. Особливу опіку Кир Андрея відчували тисячі дітей-сиріт після Першої світової війни. Галицька громада у 1917 році утворила фонд Андрея Шептицького на потреби повоєнних сиріт. Опісля сам Андрей збільшив цей фонд у п'ятеро і заснував захист сиріт у Львові.

Митрополит також щедро допомагав у фінансуванні сиротинців, зокрема, яким опікувалися сестри Василіянки. У 1925 році оо. Студити побудували при Його помочі новий центр на Кайзервальді у Львові, де розмістили сиротинець. Загальна сума власних пожертв Митрополита на утримання сиріт складала більш як пів мільйона тодішніх доларів. Заснував також "Порадню Матерів" у передмісті Львова та українську Лічницю, де найбідніші верстви населення мали змогу отримати безкоштовну медичну допомогу. Митрополит також брав активну участь в організаціях захоронок (дитячих садків).[4, с. 43] У них сестри та світські вихователі давали дітям моральні, духовні та патріотичні засади життя.

Одночасно Митрополит Андрей щедро допомагав приватному народному семикласному шкільництву, котре патрунували сестри Василіянки й товариство «Рідна Школа». Він подарував чотири будинки у Львові: «Рідній Школі» на Личакові, де була також і читальня «Просвіти», а Школу ім. Бориса Грінченка розмістив на Святоюрській горі. Саме товариство «Рідна школа» не змогло б утримати більшість дітей, адже вони були з надзвичайно бідних сімей. І тільки завдяки пожертві Митрополита, діти мали змогу отримати справжнє релігійне та патріотичне виховання від висококваліфікованих учителів. [3, с. 109]

З метою організації фахової ремісничої освіти для бідної молоді, Андрей Шептицький заснував та фінансово утримував ремісничу школу, жіночу кравецьку школу "Труд", чоловічу ремісничу бурсу, дяківську школу з бурсою, в якій також навчали диригування, книговедення, засад кооперації, господарювання та ремесла. Також Митрополит збудував велику бурсу при товаристві «Рідна Школа» для молоді [2, с. 198]

Шептицький розвивав освітню галузь не тільки у Львові, а й поза ним. Він був фундатором першої української сільськогосподарської школи товариства «Просвіта» в Миловані та першої сільськогосподарської школи для сільських господинь у Коршеві. Кир Андрей подарував оо. Студитам маєток у Зарваниці для організації великого сиротинця та ремісничої школи, в Уневі – школу для шевців, різьбярів та чинбарів, а в Скнилові – робітні для науки ремесла та механіки. В тих школах переважно учні й жили. Вчиненими діями Митрополит прагнув відродити знаний колись авторитет українських ремісників, підняти рівень працівників сільського господарства, а в майбутньому хотів піднести економічний рівень цілого народу.

Кир Андрей був прихильником та великим меценатом молодіжних організацій, зокрема Пласту. Частина своїх маєтків в Карпатах, він передав на пластові табори. Часто мав зустрічі з пластунами, вислуховував їхні проблеми та всіляко допомагав їх вирішувати. Після заборони Пласту польською владою, Андрей Шептицький був ініціатором створення Католицької Асоціації Української Молоді "Орли", що мала споріднені до Пласту методи виховання молоді. [2, с.199]

Митрополит також був фундатором друкованих українських видань для дітей та молоді, зокрема сприяв видавництву журналу-місячника "Наш Приятель" для дітей, серії книжок "Бібліотека нашого Приятеля", "Цікаві оповідання", журналів "Поступ" для середніх школярів та "Українське Юнацтво" для старшої молоді. Шептицький був фундатором не тільки середньої, ремісничої освіти та бурс, а й допомагав юнакам отримувати вищу освіту. [1, с. 44]

В Духовній Семінарії у Львові Кир Андрей створив богословські студії, які у 1928 році було реорганізовано у греко-католицьку Богословську Академію з латинською та українською мовами викладання. Академія мала два факультети: філософський та теологічний. Професорами були визначні науковці: сам Андрей Шептицький, о. Й. Сліпий, який був ректором Академії, а пізніше й наступником Шептицького, о. Т. Мишковський (священик-москвофіл, духовний письменник, громадський діяч та педагог), о. В. Лаба (священик УГКЦ, капелан, доктор теологічних наук, дійсний член НТШ), о. Дорожинський (богослов, церковний і культурно-освітній діяч), о. Я. Левицький (церковний діяч, доктор теологічних наук, католицький публіцист), о. М. Кондрат (блаженний священомученик, доктор теології, академічний душпастир товариства українських греко-католицьких студентів "Обнова"), о. А. Іщак (блаженний УГКЦ, доктор богослов'я, капелан у роки Першої світової війни), о. Ю. Дзерович (священик УГКЦ, галицький педагог, церковний та культурно-освітній діяч, меценат, професор Бродівської цісарсько-королівської гімназії ім. Кронпринца Рудольфа та Львівської Богословської Академії, останній голова Головного Товариства «Просвіта» у Львові), о. В. Залозецький (священик, український письменник, культурний діяч, знавець етнографії), М. Чубатий (історик української

церкви і права, педагог, публіцист, дійсний член НТШ, український суспільний та католицький діяч), І. Крип'якевич (український історик, академік Академії Наук УРСР, професор Львівського університету, директор Інституту суспільних наук Академії Наук України, автор великої кількості наукових досліджень про українську козацьку державність та Богдана Хмельницького, ряду підручників з історії України, член НТШ), Я. Пастернак (український археолог, доктор філософії, професор), Ю. Полянський (український геолог, географ та археолог, старшина Української Галицької Армії, перший крайовий комендант Української Військової Організації), К. Чехович (доктор філософії, філолог-славист). [3, с. 118]

У 1933 році на запрошення ректора о. Йосипа Сліпого в Богословській Академії розпочинає свою роботу доктор музикології, викладач Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка Борис Кудрик, який читає курс історії української церковної музики. Згодом в Академії на запрошення Ректора викладає С. Людкевич, що з відомих причин тривалий час було маловідомою сторінкою у життєписі композитора.

Таким чином, можемо підсумувати, що Митрополит Андрей Шептицький – видатна постать в історії України, Української Церкви. Він долучався до усіх ділянок політичного, громадського та культурно-освітнього життя українців Галичини першої половини ХХ століття. Душпастирська діяльність Митрополита була присвячена залученню прихожан до життя з Богом.

Як патріот, митрополит Андрей Шептицький намагався допомогти українцям у їхніх прагненнях до створення власної держави, духовно і матеріально підтримував діяльність наукових, освітніх, економічних товариств, молодіжних організацій, таких як Наукове товариство ім. Шевченка, «Просвіта», «Рідна школа», «Пласт», «Сільський Господар» та інші, підтримував талановиту молодь, опікувався нужденними, організував сиротинці, охоронки (дитячі садки), школи, гімназії, став засновником першого вітчизняного вищого духовного навчального закладу Богословської Академії.

Андрей Шептицький залишив значну духовну та наукову спадщину – Пастирські Послання, які слугують дороговказом майбутнім поколінням українців.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баран С. Митрополит Андрей Шептицький. Життя і діяльність / Степан Баран. – Мюнхен: "Вернигора", 1947. – 151 с.
2. Диміцький М. Слуга Божий Митрополит Андрей Шептицький / Михайло Диміцький. – Філадельфія: «Америка», 1997. – 372 с.
3. Королевський К. "Митрополит Андрей Шептицький (1865 – 1944)" / Кирило Королевський / пер. з фр. Я.Кравець. – Львів. – Свідач: 2014. – 512 с.
4. Цегельський Л. Митрополит Андрій Шептицький. Короткий життєпис і огляд його церковно-народної діяльності / Лонгин Цегельський. – Львів: "Місіонер", 1995. – 79 с.
5. Lencyk W. The Eastern Catholic Church and Czar Nicolas I. Ukrainian Catholic University Press, Rome – New York, 1966, pp. 148.

Себій Т.

Науковий керівник – канд.мистецтвознавства Вольська С. О.

ДИЗАЙН ЯК ЦІЛЕСПРЯМОВАНА ТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛЮДИНИ

В умовах розвитку сучасної культури великої популярності набуває дизайн. У культурі сьогодення дизайн не є феноменом. На зламі ХІХ-ХХ ст. з'являється вид діяльності, що задовольняє особисті потреби в естетизації навколишнього внутрішнього і зовнішнього простору, що згодом перейде у окрему професію і отримає назву «дизайн», або іншими словами «художнє конструювання». Першими дизайнерами були художники, метою яких стало художнє перетворення предметно-ужиткового середовища. Формування гармонійно облаштованого середовища та різних сфер життєдіяльності людини є прикладною сутністю дизайну.

У результаті поширення дизайну, зростання його затребуваності суспільством, доступності та популяризації, відбувається вплив на виявлення здібностей та розвиток особистості, які мають неабияке загальнокультурне значення, а тому виникає потреба більш детального розгляду цього естетико-культурного феномену ХХ ст.

На сьогоднішній день ми звикли до словосполучень «дизайнерський одяг», «дизайнерський витвір», «дизайнерський задум» оскільки в контексті розуміємо щось креативне, новітнє, щось таке, що має авторську першоїдею.

У час модернізації дизайнерська діяльність потрапила до переліку найбільш затребуваних та престижних професій, оскільки багатьма поколіннями було продемонстровано можливості дизайну розвитку масової культури та організації повсякденного життя людини.

Сучасна теорія дизайну оперує цілим рядом понять, що відбивають сутність та становлення самого поняття «дизайн»: промислове мистецтво, технічна естетика, проектна культура, ергономіка тощо, які певною мірою вказують на специфічність, етапність, взаємообумовленість дизайну як форми естетичного вираження в культурі. Проте фундаментальні розробки в цих напрямках здійснили такі провідні науковці як В.В. Волкова, Н.О. Ковешнікова, А.Н. Лаврентьєв, В.Ф. Рунге, В.В. Сеньковський, С.С. Шумєга [10].